

SPIS TREŚCI

1. PRZEDMIOT OPRACOWANIA – ZAWARTOŚĆ, GŁÓWNE CELE I POWIĄZANIA Z INNYMI DOKUMENTAMI	3
2. CHARAKTERYSTYKA GMINY CHEŁM ŚLĄSKI.....	5
2.1 Położenie administracyjne Gminy	5
2.2 Położenie geograficzne Gminy	5
2.3 Zagospodarowanie terenu	5
2.4 Budowa geologiczna i hydrologiczna	6
2.5 Sieć hydrograficzna.....	7
2.6 Społeczność lokalna	8
2.7 Infrastruktura techniczna.....	9
2.8 Zaopatrzenie w energię elektryczną.....	9
2.9 Transport i komunikacja	10
2.10 Gospodarka wodno-ściekowa	11
2.11 Turystyka i rekreacja.....	12
3. OCENA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA.....	14
3.1 Wody powierzchniowe i podziemne	14
3.2 Powietrze atmosferyczne.....	16
4. GŁÓWNE CELE I ZADANIA OCHRONY ŚRODOWISKA W GMINIE CHEŁM ŚLĄSKI.....	19
5. SZCZEGÓŁOWE CELE I ZADANIA OCHRONY ŚRODOWISKA W GMINIE CHEŁM ŚLĄSKI ORAZ OCENA PRZWIDYWANEGO ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO POSZCZEGÓLNYCH ZADAŃ.....	22
5.1 Ochrona gleb i powierzchni ziemi	22
5.2 Gospodarka wodno – ściekowa.....	23
5.3 Gospodarka odpadami.....	24
5.4 Ochrona powietrza atmosferycznego	25
5.5 Ochrona przed hałasem	26
5.6 Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym.....	27
5.7 Ochrona przyrody.....	27
5.8 Ochrona przed skutkami poważnych awarii	28

*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Chełm Śląski
na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2020*

5.9 Edukacja ekologiczna.....	28
6. HARMONOGRAM REALIZACJI DZIAŁAŃ.....	30
7. ODDZIAŁYWANIE TRANSGRANICZNE	31
8. REALIZACJA PROGRAMU.....	31
8.1 Instrumenty realizacji programu	31
9. ŹRÓDŁA I STRUKTURA FINANSOWANIA.....	32
9.1 Źródła krajowe:	32
9.2 Źródła zagraniczne:	34
10. WDRAŻANIE I MONITORING PROGRAMU	37
11. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM	38
12. SPIS LITERATURY I WYKORZYSTANYCH MATERIAŁÓW.....	39
13. SPIS TABEL.....	40

1. PRZEDMIOT OPRACOWANIA – ZAWARTOŚĆ, GŁÓWNE CELE I POWIĄZANIA Z INNYMI DOKUMENTAMI

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Chełm Śląski na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2020 powstała w oparciu o Ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo Ochrony Środowiska (Dz.U. 2013 poz.1232).

Struktura Programu oparta jest głównie o zapisy czterech dokumentów:

1. Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska (Dz.U. 2013 poz.1232).

Definiuje ono ogólne wymagania w odniesieniu do programów ochrony środowiska opracowanych dla potrzeb województw, powiatów i gmin. Zgodnie z ustawą (art.14 ust. 1) program ochrony środowiska, na podstawie aktualnego stanu środowiska, określa w szczególności:

- cele ekologiczne,
- priorytety ekologiczne,
- poziomy celów długoterminowych,
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- środki niezbędne do osiągnięcia celów w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

2. Polityki ekologicznej państwa na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2016 dostosowana do wymagań ustawy Prawo ochrony środowiska. Zgodnie z zapisami tego dokumentu „Program...” powinien definiować cele średniookresowe (dla okresu 8-letniego) i zadania na okres najbliższych czterech lat oraz monitoring realizacji „Programu...” i nakłady finansowe na jego wdrożenie.

Cele i zadania powinny mieścić się w następujących obszarach tematycznych:

- cele i zadania o charakterze systemowym,
- ochrona dziedzictwa przyrodniczego i i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody,
- jakość środowiska i bezpieczeństwo ekologiczne,
- zrównoważone wykorzystanie surowców.

Zagadnienia te pogrupowano w „Programie...” w sposób odpowiadający specyficznym uwarunkowaniem Gminy Chełm Śląski.

3. Program Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego.

„Program Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego do 2013 r. z uwzględnieniem perspektywy do roku 2018 r. jest dokumentem określającym cele długoterminowe i priorytety w obszarze poprawy stanu środowiska województwa śląskiego. Cele te nakreślają konkretne wezwania dla „ Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Chełm Śląski na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2020”.

Są to:

- przywrócenie wysokiej jakości wód powierzchniowych oraz ochrona jakości wód podziemnych i racjonalizacja ich wykorzystania,
- polepszenie jakości powietrza atmosferycznego,
- zmniejszenie uciążliwości hałasu dla mieszkańców i środowiska poprzez obniżenie jego natężenia do poziomu obowiązujących standardów,
- kontrola i ograniczenie emisji promieniowania niejonizującego do środowiska,
- eliminowanie i zmniejszenie skutków dla środowiska z tytułu awarii przemysłowych,
- minimalizacja ilości powstających odpadów, wzrost wtórnego wykorzystania,
- bezpieczne składowanie pozostałych odpadów,
- racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych.

4. Wytycznych do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym, które podają sposób i zakres uwzględniania polityki ekologicznej państwa w programach ochrony środowiska oraz wskazówki, co do wartości programów.

W powiatowym i gminnym programie powinny być uwzględnione:

- zadania własne powiatu/gminy tzn. te przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji gminy lub powiatu,
- zadania koordynowane, tzn. finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla województwa i centralnego bądź instytucji działających na terenie powiatu, ale podległych bezpośrednio organom wojewódzkim lub centralnym.

W Programie uwzględniono również zapisy ustawy Prawo Ochrony Środowiska (art. 14 ust. 2, art. 18 ust. 2) wskazujące, że program ochrony środowiska przyjmuje się na 4 lata, a Wójt Gminy Chełm Śląski zobowiązany jest do sporządzania co 2 lata raportów o wykonaniu Programu i przedstawiania ich Radzie Gminy.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Chełm Śląski ma formułę otwartą co oznacza, że w przypadku zmiany wymagań prawnych, pojawiania się nowych problemów, bądź niewykonania

niektórych przedsięwzięć w przewidzianych terminach, dokument ten będzie cyklicznie (co 4 lata) aktualizowany.

2. CHARAKTERYSTYKA GMINY CHEŁM ŚLĄSKI

2.1 Położenie administracyjne Gminy

Gmina Chełm Śląski leży na wschodnim skraju Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego, przy granicy województw śląskiego i małopolskiego. W granicach województwa śląskiego do którego gmina należy, sąsiaduje od północy z gminą Imielin, od wschodu z gminy Lędziny i od południa gminą Bieruń. Poprzez granicę wschodnią, będącą jednocześnie granicą województw, sąsiaduje z gminą Chełmek. Granicę województw Śląskiego i Małopolskiego stanowi rzeka Przemsza.

Gmina Chełm Śląski jest gminą wiejską o powierzchni 23,22 km². Liczba mieszkańców wg stanu na dzień 31 grudnia 2013 roku wynosi 5922 na pobyt stały i 134 na pobyt czasowy.

2.2 Położenie geograficzne Gminy

Chełm Śląski jest gminą wiejską położoną w powiecie bieruńsko-lędzińskim na obrzeżu uprzemysłowionej części Górnego Śląska w obrębie Wyżyny Śląskiej i Kotliny Oświęcimskiej, na obniżeniu Cisowca, Garbu Chełmu oraz Równinie Pszczyńskiej.

2.3 Zagospodarowanie terenu

Według danych Wydziału Geodezji i Gospodarki Nieruchomościami Powiatu Bieruńsko – Lędzińskiego (Powiatowy Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej) struktura użytkowania gruntów w gminie Chełm Śląski przedstawia się następująco (wg. stanu na dzień 31 grudnia 1999r.):

- użytki rolne: 1 674 ha (71,3 % ogólnej powierzchni gminy),
- lasy i grunty leśne: 64 ha (2,7 % powierzchni gminy),
- grunty zadrzewione i zakrzewione: 22 ha (0,9% powierzchni gminy)
- pozostałe grunty: 589 ha (25,1 % powierzchni gminy).

2.4 Budowa geologiczna i hydrologiczna

W podłożu terenu gminy Chełm Śląski dominują trzeciorzędowe ility, mułki, piaski, piaskowce i piaskowce warstw słowiańskich, wielickich i grabowieckich (Nb). Miejscami spod pokrywy trzeciorzędowej odsłaniają się starsze skały, zwykle w postaci serii, jak na przykład: środkowo triasowe wapienie, margle i dolomity warstw błotnickich i gogolińskich (Tmh), dolno triasowe dolomity i margle (Tp3) i piaskowce mułowce i iłowce warstw świerklanieckich (Ts) oraz górnokarbońskie piaskowce, zlepieńce, iłowce, mułowce i węgiel kamienny oraz piaskowce i piaski arkozowe.

Rozkład przestrzenny warstw powierzchniowych jest bardziej złożony i wynika z późniejszych procesów glacialnych i fluwialnych. Doliny współczesnych rzek i potoków zajęte są holoceniowymi mułami, piaskami i żwirami rzecznyymi. Na ich obrzeżach znajdują się podobnie utwory pochodzenia neopjostoceniowego lub otwory wodnolodowcowe, jak piaski i żwiry oraz gliny zwałowe. Stosunkowo rzadko, w większej odległości od dolin można spotkać również holoceniowe namuły.

W rejonie Smutnej Góry na powierzchni ukazują się skały starsze od czwartorzędowych. Są to wychodnie z serii skał triasowych, środkowotriasowe wapienie, margle i dolomity oraz dolno triasowe dolomity i margle i piaskowce, mułowce i iłowce. Szczyt wzniesienia posiada nadal wielką czapę osadów trzeciorzędowych.

Teren gminy rozdzielony jest między dwa zakłady górnicze „Ziemowit” w północnej części oraz „Piast” w południowej części. Oba eksploatują złoża węgla kamiennego.

Pełny profil osadów karbońskich przekracza 1000 m. warstwy orzeskie wykształcone są w formie łupków z wkładkami drobnoziarnistych piaskowców. Wśród łupków występują 23 pokłady węgla, lecz tylko kilka zaliczono do bilansowych.

Kopalnie eksploatują pokłady grupy 200 warstwy łaziskie. Złoża charakteryzują się znaczną aktywnością sejsmiczną.

Dawnym wyrobiskiem piasku posadzkowego jest obecny zbiornik wodny Dzieckowice. Nieeksploatowane części tego złoża znajdują się na terenie sąsiadującym ze zbiornikiem w widłach ulic Chełmskiej i Gamrot. Na zachód od miejscowości Kopciowice znajdują się bogate złoża surowców ilastych, dotychczas nieeksploatowane. Na terenie gminy brak innych udokumentowanych złóż.

Czwartorzędowe piętro wodonośne stanowią osady piaszczyste lub piaszczysto-żwirowe, zalęgające na nieprzepuszczalnych iłach trzeciorzędowych.

Trzeciorzędowe piętro wodonośne budują głównie wapienie dolomityczne i dolomity retu. Zasilanie jest w obrębie wychodni triasu w rejonie Smutnej Góry. Odwodnienie następuje systemem spękań ku piętru karbońskiemu.

Karbońskie piętro wodonośne tworzą piaskowcowe poziomy wodonośne w obrębie warstw łaziskich. Poziomy te są na większości obszary izolowane od powierzchni miąższu pokrywą ilów trzeciorzędowych. Posiadają łączność hydrauliczną z piętrem triasowym, o ile to ostatnie występuje w nadkładzie karbonu. Zasilanie poziomów karbońskich ma miejsce w rejonie pagórów zrębowych, na obszarze wychodni osadów przed kenozoicznych lub tam, gdzie osady takie przykrywa jedynie cienka pokrywa utworów czwartorzędowych. Gmina Chełm Śląski leży w całości w zasięgu karbońskiego zbiornika nr 457 (C/2 Tychy – Siersza). Zbiornik typu szczelinowo-borowego do 2002 roku miał status głównego Zbiornika Wód Podziemnych. Status ten został zniesiony rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 10.12.2002r. (Dz. U. Nr 232, poz. 1953). Zbiornik zawiera wody klasy II lub III, charakteryzujące się podwyższoną zawartością azotanów, substancji rozpuszczalnych oraz przewodnością. W pobliżu północnej granicy gminy znajduje się triasowy GZWP nr 452 (T/5 Olkusz – Zawiercie). Zbiornik ten ma w granicach swojego występowania również obszar zasilania.

Wody czwartorzędowe w granicach gminy nie tworzą zbiorników użytkowych. Są one silnie lub bardzo zagrożone zanieczyszczeniami migrującymi z powierzchni. W granicach gminy nie ma punktów monitoringu wód podziemnych.

Wody GZWP Tychy – Siersza nie są ujmowane na terenie Chełmu Śląskiego. Wody czwartorzędowego poziomu są ujmowane licznymi studniami gospodarskimi, choć na bieżące potrzeby bytowe wykorzystywana jest woda z wodociągu komunalnego. Wody pozostałych pięter nie mają znaczenia gospodarczego.

2.5 Sieć hydrograficzna

System hydrograficzny gminy Chełm Śląski jest dobrze rozwinięty, a obszar zajmowany przez wody powierzchniowe wynosi około 10 % terenu gminy. Większą z tego część zajmują zbiorniki wodne. Największym jest Zbiornik Dzieńkowicki założony w dawnym wyrobisku popiaskowym swój udział w tej powierzchni mają również Stawy Pacwowe, Staw Kudrowiec, Staw Goldman. Część z tych stawów powstała w nieckach zagłębień bezodpływowych i jest wynikiem działalności górniczej. Zbiornik Dzieńkowicki pełni funkcje retencyjną i stanowi rezerwuuar wody pitnej. Jego funkcja ekologiczna, zwłaszcza w granicach gminy Chełm Śląski jest znikoma. Pozostałe zbiorniki pełnią funkcje hodowlane, przyrodnicze, rekreacyjne i sportowe.

Gmina odwadniana jest przez szereg cieków i cały system powiązanych z nimi rowów.

*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Chełm Śląski
na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2020*

Największym ciekim jest rzeka Przemsza przebiegająca we wschodniej granicy gminy. Pomimo wielkości rzeki jej bezpośrednia zlewnia jest ograniczona do terenów położonych na wschód od ul. Górnośląskiej. Jej zlewnia to potok Imielanka, Rother oraz system rowów. Do Przemszy otwiera się również przelew awaryjny zbiornika Dzieńkowice.

Pozostałe ciekier kierują się bezpośrednio w stronę Wisły, która przepływa z zachodu na wschód poza południowymi granicami gminy. Osiami tego systemu są potoki Makołowiec i Golowiecki. Większość dużych, posiadających własne nazwy, cieków płynie w antropogenicznie ukształtowanych korytach. Są one w szczególności umocnione w dnem i obwałowane w partiach szczytowych. Celem tych zabiegów jest zwiększenie bezpieczeństwa powodziowego i regulacja przepływu, zaburzonego działalnością górniczą. Ciekier płynące w granicach gminy posiadają kontakt hydrauliczny z wodami gruntowymi. Reżimy przepływu w największych z nich (Przemsza, Potok Gołowiecki) są antropogenicznie zaburzone.

W lokalnych rzekach i potokach przeważa nieznacznie odpływ półrocza zimowego. Zaznacza się jedno maksimum przepływu przypadające na marzec, w którym Przemsza osiąga około 127 % średniego przepływu rocznego. Drugorzędny szczyt przepływu przypada na lipiec i osiąga około 112 % wartości rocznej. Minimum przypada na miesiące jesienne i wynosi około 91 % wartości średniej. Zaburzenia antropogeniczne przepływów objawiają się bardzo wyrównanym poziomem przepływu w okresie roku oraz wyraźnie podniesionymi przepływami minimalnymi.

2.6 Społeczność lokalna

Liczba mieszkańców wg stanu na dzień 31 grudnia 2013 roku wynosi 5922 na pobyt stały i 134 na pobyt czasowy.

Tabela 1 Liczba ludności w miejscowości Chełm Śląski w poszczególnych latach

ROK	2010	2011	2012	2013
LICZBA LUDNOŚCI	5831	5862	5882	5922

Liczba ludności w poszczególnych latach w powiecie bieruńsko – łężyńskim przedstawia się następująco:

Tabela 2 Liczba ludności w powiecie bieruńsko – łężyńskim w poszczególnych latach

ROK	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
LICZBA LUDNOŚCI	28401	28393	28436	28448	28493	28539	28561	28565	28642	28673	28697

Działalność gospodarcza na terenie gminy Chełm Śląski

Według danych statystycznych GUS na terenie gminy Chełm Śląski zarejestrowano ogółem 509 podmiotów gospodarki narodowej w tym:

Podmioty gospodarki narodowej

w tym w sektorze: rolniczym – 8

przemysłowym – 60

budowlanym - 64

Podmioty gospodarki narodowej na 10 tyś. ludności - 839

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tyś. ludności - 682

2.7 Infrastruktura techniczna

Do obszaru gminy Chełm Śląski sieć gazowa jest doprowadzona. Gmina zasilana jest gazem GZ-50 z gazociągów relacji:

- Oświęcim-Szopienice (DN 500, ciśnienie robocze 4,0 MPa)
- Oświęcim – Szopienice (DN 200, ciśnienie robocze 2,5 MPa)
- Chełm Śląski- Tychy (DN 200, ciśnienie robocze 2,5 MPa)

Łączna długość sieci średniego ciśnienia na terenie gminy Chełm Śląski wynosi 27 km, a niskiego ciśnienia 18,5 km. Gmina jest zgazyfikowana w całości i wszyscy mieszkańcy mają możliwość wykorzystywania gazu do pokrywania swoich potrzeb.

Do celów bytowych wykorzystywany jest również gaz płynny propan-butan zakupywany przez mieszkańców w tzw. butlach gazowych.

Na terenie gminy nie ma znacząco dużych zakładów, które przez eksploatację dużych kotłów powodowałyby emisję zanieczyszczeń do powietrza.

2.8 Zaopatrzenie w energię elektryczną

Przez teren gminy Chełm Śląski przebiegają linie wysokiego napięcia charakteryzujące się rezerwą mocy przesyłowej na poziomie 50 %, całkowita długość linii wysokiego napięcia (110 kV) na terenie gminy wynosi ok. 30 km. Stan techniczny sieci wysokiego napięcia na terenie gminy oceniono jako zadawalający i zapewniający duży poziom bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej.

Dostawa energii elektrycznej dla poszczególnych odbiorców odbywa się liniami o napięciu 20 kV. Linie SN wykonane jako napowietrzne 23,6 km (linie kablowe 6,7 km). Łączna długość linii średniego napięcia na terenie gminy Chełm Śląski wynosi około 30,3 km.

Łączna długość sieci niskiego napięcia na terenie gminy wynosi 58 km. Odbiorcy energii elektrycznej na terenie gminy zasilani są poprzez 23 stacje transformatorowe. Na terenie gminy występują również 4 stacje obce.

Ocena stanu technicznego urządzeń elektroenergetycznych przeprowadzana jest na bieżąco. W wyniku tej oceny planuje się i przeprowadza się modernizacje poszczególnych elementów zgodnie z potrzebami odbiorców i wymogami aktualnego stanu technicznego.

Zaopatrzenie w energię elektryczną odbiorców indywidualnych i przemysłowych realizowane jest z sieci elektroenergetycznej, której zarządcą dla obszaru Chełmu Śląskiego jest TAURON S.A.

2.9 Transport i komunikacja

Drogowa sieć komunikacyjno-transportowa

Łączna długość sieci drogowo-uliczne na terenie gminy wynosi 52,22 km

- Drogi wojewódzkie- 7,6 km
- Drogi powiatowe – 7,32 km
- Drogi gminne – 37,3 km

Komunikacja drogowa jest podstawą powiązania gminy Chełm Śląski z otoczeniem. Przez gminę przechodzą 2 drogi wojewódzkie:

- Droga Nr 934 relacji Mysłowice-Bieruń (DW 934)
- Droga Nr 780 relacji Chełm Śląski – Kraków (DW 780)

W niedalekiej odległości znajdują się drogi krajowe:

- DK 1 Gdańsk – Toruń – Łódź – Piotrków Trybunalski – Częstochowa – Dąbrowa Górnicza – Tychy – Bielsko Biała – Cieszyn
- Dk 44 – Gliwice – Mikołów – Tychy – Oświęcim – Zator – Skawina – Kraków

oraz autostrada A4 przebiegająca przez gminy sąsiednie.

Drogi gminne są drogami ruchu lokalnego o wyraźnie mniejszym natężeniu ruchu pojazdów. Główne uciążliwości ruchu drogowego wynikają z zaniżonych parametrów technicznych układu drogowego w stosunku do pełnionych funkcji tj. szerokość pasa jezdni, brak chodników czy poboczy.

Komunikacja zbiorowa, obsługiwana jest przez autobusy i kolej, zaspokaja w pełni zapotrzebowanie społeczeństwa. Gmina posiada dogodne połączenia drogowe oraz krajowe z Katowicami, Oświęcimiem, Lędzinami i Bieruniem. Układ ten umożliwia dobrą komunikację, co jest dużym atutem i stanowi o potencjale rozwojowym, konsekwencją tego jest jednak koncentracja uciążliwości charakterystycznych dla tras tego typu o dużych natężeniach ruchu i

znacznym udziale pojazdów ciężarowych, dojeżdżających do okolicznych zakładów produkcyjnych.

Układ linii autobusowych i komunikacja samochodowa indywidualna stanowią podstawowe systemy transportowe przewozów pasażerskich w gminie.

Głównym środkiem transportu na terenie gminy są linie autobusowe. Komunikację autobusową zbiorową realizuje na terenie gminy Komunikacyjny Związek Komunalny GOP (linie 149 i 166) oraz PKS. Linia autobusowa nr 149 łączy Chełm Śląski z Katowicami, a linia 166 z Lędzinami. Linia PKS łączy Chełm Śląski z Imielinem i Tychami.

Transport kolejowy

Przez gminę przebiega linia kolejowa dwutorowa, zelektryfikowana relacji Katowice – Oświęcim. Stacja kolejowa zlokalizowana jest w Chełmie Śląskim. Łączna długość torów kolejowych w granicach gminy wynosi 4,5 km, z czego ok. 0,7 km stanowią bocznicę kolejową. Komunikacja kolejowa jest realizowana przez Polskie Koleje Państwowe.

2.10 Gospodarka wodno-ściekowa

Zaopatrzenie w wodę

Gmina Chełm Śląski jest zaopatrywana w wodę przez Gminną Spółkę Komunalna Sp. z o.o. poprzez sieć rozdzielczą usytuowaną w pasie drogowym i działkach prywatnych doprowadzając wodę pitną do poszczególnych odbiorców.

Długość czynnej sieci wodociągowej rozdzielczej na terenie gminy wynosi 57,06 km (stan na dzień 30.06.2014 r.).

Przewidywana do modernizacji sieć wodociągowa w latach 2014-2022 obejmuje:

- ul. Osada od skrzyżowania z ul. Chełmską do budynku nr 27 długość 1450m;
- ul. Romera od skrzyżowania z ul. Górnośląską, średnica 160 długość 1050m;
- ul. Wiosenna od skrzyżowania z ul. Stacyjną do skrzyżowania z ul. Techników średnica 160 długość 850m;
- ul. Stacyjna boczna średnica 110 długość 120m;
- ul. Skalna średnica 110 długość 300m;
- ul. Zapłocie średnica 110 długość 480m;
- ul. Krzywa średnica 110 długość 280m;
- ul. Równa średnica 110 długość 160m

Do sieci wodociągowej podłączonych jest 100 % mieszkańców gminy Chełm Śląski.

Odprowadzanie ścieków

W 2005 r. w Gminie Chełm Śląski została zakończona budowa oczyszczalni ścieków o przepustowości 2 500 m³/dobę. Oczyszczalnia jest przystosowana do pracy na obszarze, w którym występują szkody górnicze.

Gmina jest skanalizowana w ponad 90 %. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej na terenie gminy wynosi 67,5 km (stan na dzień 30.06.2014 r.). Skoncentrowanie oczyszczania ścieków w miejscowej oczyszczalni ścieków przyczyni się do zmniejszenia całkowitego ładunku zanieczyszczeń wprowadzanych do wód powierzchniowych.

Liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków w gminie Chełm Śląski wynosi 8 szt.- dane zgodne z rejestrem przydomowych oczyszczalni ścieków do których przyłączone są budynki mieszkalne.

Decyzje zezwalające na wywóz nieczystości ciekłych posiadają następujące firmy:

Tabela 3 Firmy posiadające zezwolenie na wywóz nieczystości ciekłych

Nazwa Firmy	Adres	Data wygaśnięcia pozwolenia
Sita Południe Sp. z o.o.	42-200 Częstochowa ul. Dębowa 26/28 oddział Bieruń Nowy ul. Wawelska 53	14.06.2017r.
Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe „EFEKT” Gabriela Stokłosa	41-407 Imielin ul. Żeńców 32	18.10.2017r.
Gminna Spółka Komunalna Sp. z o.o.	41-403 Chełm Śląski ul. Techników 25	06.04.2018r.
Wywóz fekalia Józef Hycki	41-407 Imielin ul. Żeńców 30	14.06.2017r.
TOI – TOI Systemy Sanitarne Sp. z o.o.	42-200 Będzin ul. Świerczewskiego 115	14.06.2017r.
WC SERWIS Bańka, Kucharski Sp. J.	Zabrze ul. Pod Borem 10	27.07.2022r.

2.11 Turystyka i rekreacja

Atrakcje turystyczne gminy związane są głównie z jej walorami przyrodniczymi w mniejszym stopniu z zabytkami. Przez gminę przechodzą szlaki turystyczne i ścieżki rowerowe.

Do istotnych walorów przyrodniczo-krajobrazowych na terenie gminy można zaliczyć:

*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Chełm Śląski
na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2020*

- istotne zróżnicowanie krajobrazowe (krajobraz dolin rzecznych, dużych zbiorników wodnych, równiny sandrowej, ostańcowego, pagóra zrębowego), szczególnie interesujące na styku kontrastowych jednostek doliny Przemszy, Zbiornika Dzieńkowice i Smutnej Góry,
- pasma doliny Przemszy stanowiące istotny element regionalnego układu terenów otwartych,
- znacznie zróżnicowanie zbiorowisk roślinnych dolin Przemszy i Potoku Makołowiec z Pacwowymi Stawami oraz Smutnej Góry
- zespół podworski w Kopciowicach (pozostałości komponowanych założeń parku dworskiego i alejowych zadrzewień wzdłuż dróg śródpolnych),
- pojedyncze drzewa rosnące na terenie Kopciowic cechujące się wymiarami pomnikowymi, kilka cennych drzew rosnących w rejonie doliny Potoku Goławieckiego.

Ścieżki rowerowe

- Trasa nr 101 – czarna – trasa krajowa prowadzi do Katowic, Giszowiec lasami do Lędzin i Chełma Śląskiego,
- Trasa nr 152 – niebieska – trasa krajowa, zaczyna się w Bieruniu Starym skąd biegnie do Bierunia Nowego i wzdłuż Przemszy do Jelenia.

Z działających na terenie gminy placówek kulturalnych można wyróżnić:

- Gminny Ośrodek Kultury z siedzibą przy ul. Owocowej 10 w Chełmie Śląskim,
- Gminną Bibliotekę Publiczną z siedzibą przy ul. Techników 18 w Chełmie Śląskim.

Oprócz tego można również wymienić następujące zabytki kulturalno-turystyczne:

- **Kościół parafialny p.w. Trójcy Przenajświętszej** (ul. Śląska 11) – historia kościoła datuje się od 1551 r., kiedy to zbudowano drewniany kościółek - dzisiejszą kaplicę Najświętszej Marii Panny. W 1577 r. dobudowano część główną ołtarza. W 1660 r. dokończono budowę pierwszej murowanej świątyni. Część kościoła z ołtarzami Bożego Narodzenia i Zesłania Ducha Świętego oraz z chórem dobudowano w XIX wieku. W latach 1906-07 wzniesiono wieżę, a w 1908 r. Kaplicę Najświętszego Serca Pana Jezusa. Z początku XX w. pochodzi zakrystia. Kościół został wpisany w 1966 r. do rejestru zabytków sakralnych.
- **Cmentarz z XVI w.** (ul. Chełmska.) – na szczególną uwagę zasługuje grób Karola i Józefa Arko, zbudowany z białego marmuru w stylu klasycystycznym. Godnym polecenia jest również krzyż z 1848 r. w stylu ludowym, z piaskowca i cegły oraz wybudowana w

ostatnim okresie w nowoczesnym stylu kaplica cmentarna. Charakterystyczną cechą cmentarza jest 15 kapliczek, które wybudował po 1901 r. ks. Aleksander Lisek, proboszcz parafii. Kapliczki służyły do godnego odprawiania różańca w pogodne dni.

- **Zespół podworski w Kopciowicach** (ul. Chełmska 183) - Kompleks składa się z: dworku, spichlerza, obory, stodoły i resztek parku. Powstał w XIX wieku z wykorzystaniem wcześniejszych murów. Dwór jest murowany, w części środkowej dwukondygnacyjny, spichlerz trójkondygnacyjny, murowany, na rzucie prostokąta. Stodoła i obora - również murowane z cegły i kamienia, na planie wydłużonego prostokąta.
- **Krzyż przydrożny (Smutna Góra)** - Usytuowany na Smutnej Górze, pochodzi z 1 połowy XIX w., przy dawnym cmentarzu cholerycznym. Rzeźba wykonana z kamienia w stylu ludowym.
- **Brama przejścia (Smutna Góra)** - Dla upamiętnienia przełomu drugiego i trzeciego tysiąclecia mieszkańcy gminy wybudowali votum wdzięczności pod nazwą "Brama Przejścia". Zlokalizowana w najwyższym punkcie Chełmu Śląskiego (284 m n.p.m.), przedstawia herb gminy w postaci *Trójkąta Opatrzności* osadzony na promienistych podporach. Smutna Góra jest także znakomitym punktem widokowym, z którego podziwiać można panoramę doliny rzeki Przemszy.
- **Figura przydrożna** (ul. Śląska 57).

3. OCENA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA

3.1 Wody powierzchniowe i podziemne

Wody powierzchniowe

Gmina jest położona w obrębie zlewni Górnej Wisły (Małej), a z jej obszaru odprowadzają wodę rzeka Przemsza i potok Goławiecki będące bezpośrednimi dopływami rzeki Wisły.

Dość dobrze rozwiniętą sieć hydrograficzną rzeczną na terenie gminy tworzą:

- Przemsza w swym dolnym biegu z dopływami: Imielinką, Potokiem Rothera, oraz gęstą siecią rowów melioracyjnych (częściowo okresowych) odwadniających podmokłe tereny w dolinie Przemszy, zwłaszcza w rejonie dawnych stawów na południe od Kopciowic
- Potok Goławiecki z uchodzącym do niego Potokiem Makołowiec i mniejszymi ciekami

Sieć rzeczna gminy jest znacznie zmodyfikowana w wyniku wyprostowania i częściowego przełożenia koryt cieków oraz ich obwałowania.

Charakterystyczna dla rejonu gminy jest dość znaczna liczba zbiorników wodnych. Wyróżnia się tu oczywiście rozległy zbiornik "Dzieńkowice", zajmujący północno- wschodnią część gminy. W obrębie gminy mieści się południowa część zbiornika o powierzchni 164,4 ha (łąčna powierzchnia zbiornika wynosi 712ha przy pełnym napełnieniu).

Zbiornik "Dzieńkowice" stanowi sztuczny zbiornik wody pitnej utworzony w rozległym wyrobisku poeksploatacyjnym (eksploatacja piasków podsadzkowych z częściowo zalesionej terasy zalewowej i nadzalewowej), zasilany wodami rzecznyymi z Soły poprzez przerzut jej wód rurociągami podziemnymi relacji Broszkowice – Gamrot. W sąsiedztwie zbiornika "Dzieńkowice" w kolejnym, znacznie mniejszym wyrobisku popiaskowym, usytuowano zbiornik osadów pokoagulacyjnych – w chwili obecnej jest on nieczynny.

Pozostałe zbiorniki wodne stanowią w głównej mierze dawne stawy hodowlane, obecnie wykorzystywane głównie w celach rekreacyjnych, jak w przypadku zespołu zbiorników zaporowych (powstałych w wyniku przegrodzenia groblami Potoku Makołowiec), Pacwowe Stawy, bądź silnie zdegradowanych (Staw Kudrowiec). Powierzchnia tych zbiorników jest niewielka, podlegająca znacznym wahaniom. Staw Kudrowiec zajmuje około 10,1ha, zaś Pacwowe Stawy łącznie niespełna 10ha.

Eksploatacja węgla kamiennego powoduje powstawanie efemerycznych zalewisk w nieckach osiadania terenu (rejon stawu Kudrowiec).

Zbiorniki wód stałych, głównie o charakterze oczek wodnych o powierzchni do 0,5 ha występują w dolinie Przemszy (starorzecza), a także w miejscach dawnej eksploatacji surowców mineralnych w izolowanych zagłębieniach bezodpływowych.

Stan jakości wód płynących na terenie gminy jest monitorowany; zanieczyszczenie wód Przemszy i Potoku Goławieckiego przekracza dopuszczalne normy, natomiast dobrze zachowane są obszary źródliskowe. Gmina podejmuje działania w kierunku przywrócenia dobrej jakości wód.

Wody podziemne

Na terenie gminy znajduje się karboński zbiornik wód szczelinowo-porowy nr 457, o II lub III klasie jakości wód. Występują tu także czwartorzędowe piętra wodonośne. W utworach czwartorzędowych występuje jeden poziom wodonośny posiadający zwierciadło swobodne zalegające na głębokości 0,0 - 2,0 m, a w rejonach wyniesień morfologicznych do 5,0 m. Jedynie w najwyższych partiach równiny (rejon Błędowa i otoczenie Chełmskiej Góry) kształtuje się na głębokości 5- 10 m Wyjątek stanowi tu kopulasty pagór zrębowy Chełmskiej Góry, w obrębie którego zwierciadło zalega na znacznej 10- 40 m głębokości. Głębokość zalegania swobodnego zwierciadła wód podziemnych ze względu na znaczną infiltrację w obrębie pagóra oraz na obszarze eksploatacji węgla kamiennego może być jeszcze większa.

Według klasyfikacji użytkowej wód podziemnych piętra czwartorzędowego zbiornik wód podziemnych w rejonie Chełmu Śląskiego zalicza się do wód średniej jakości. Wody te są w zróżnicowany sposób zagrożone infiltracją zanieczyszczeń, przy czym przeważają zagrożenia silne i bardzo silne, a więc wynikające z krótkiego (do pięciu lat) okresu przesączania się wód powierzchniowych do zwierciadła wód podziemnych.

Zasilanie poziomu czwartorzędowego następuje głównie poprzez bezpośrednią infiltrację wód opadowych. Czwartorzędowe piętra wodonośne ze zwierciadłem wód zalegającym poniżej 1 m występują w gminie w dolinach rzek oraz lokalnych obniżeniach terenu: terasa zalewowa Przemszy wraz z zachodnim otoczeniem zbiornika "Dzieńkowice" oraz doliny potoku Makołowiec i Goławieckiego.

3.2 Powietrze atmosferyczne

Jakość powietrza atmosferycznego na terenie gminy Chełm Śląski kształtowana jest przez emisję pyłów i gazów, których źródłem są głównie:

- emisja niska
- emisja niezorganizowana,
- procesy energetyczne i przemysłowe (których źródła znajdują się poza obszarem gminy)

Dla celów oceny jakości powietrza w gminie Chełm Śląski założono, że stopień zanieczyszczenia powietrza kształtuje się na poziomie odniesionym do powiatu bieruńsko-lędzkiego.

Jedynym problemem gminy Chełm Śląski jest „niska emisja”, która wpływa na lokalne pogorszenie się jakości powietrza, dlatego gmina jest w posiadaniu Programu Ograniczenia Niskiej Emisji.

Źródła zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego

Źródła tzw. „emisji niskiej” stanowią w gminie indywidualne domowe systemy grzewcze opalane głównie paliwami stałymi (koks, węgiel kamienny).

Charakterystyczną cechą indywidualnych palenisk węglowych jest ich niska sprawność oraz niepełny proces spalania powodujący nadmierną emisję zanieczyszczeń. Ponadto niewielka wysokość emitorów powoduje koncentrację zanieczyszczeń w bezpośrednim otoczeniu miejsc przebywania ludzi.

Jako główne paliwo stosowane do wytwarzania energii cieplnej na terenie gminy Chełm Śląski wymienić należy węgiel i koks. Jest to spowodowane bliskością kopalni oraz tradycjami górniczymi (przywiązaniem mieszkańców do tradycji palenia węglem). Stanowi to pewien problem przy dalszym rozwoju gminy. Aby zachować harmonijny i zgodny z ochroną środowiska rozwój, należy ograniczać niską emisję na terenie gminy. W związku z tym w 2008 r. opracowano

*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Chełm Śląski
na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2020*

„Program Ograniczenia Niskiej Emisji dla gminy Chełm Śląski”, natomiast w 2014 roku uchwalono „Aktualizację Programu Ograniczenia Niskiej Emisji” w której określono działania konieczne do realizacji na terenie gminy polegające przede wszystkim na wymianie urządzeń kotłowych starej konstrukcji i niskiej sprawności na urządzenia nowe o wysokiej sprawności. Ponadto w Gminie planuje się działania polegające na termomodernizacji w budynkach użyteczności publicznej i budynkach mieszkalnych w ramach priorytetu inwestycyjnego 4.3 Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020. Działania te spowodowałyby zmniejszenie emisji substancji szkodliwych.

Zanieczyszczenia z komunikacji samochodowej

Trasy komunikacyjne stanowią liniowe źródła emisji zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego. Zanieczyszczenia powietrza tworzą produkty spalania benzyn, olejów napędowych oraz w znacznie mniejszym stopniu gazu LPG. Do zanieczyszczeń atmosfery pochodzących z komunikacji samochodowej zalicza się również pyły powstające podczas zużywania się nawierzchni jezdni oraz podzespołów pojazdów (opony, klocki hamulcowe), które także mają udział w ogólnym bilansie zanieczyszczeń powietrza pochodzących z transportu samochodowego. Wpływ na wielkość emisji z transportu powierzchniowego mają również stan jezdni i stan techniczny pojazdów, rodzaj spalanego paliwa oraz płynność ruchu.

Toksycznymi produktami spalania paliw są: tlenek węgla, tlenki azotu, dwutlenek siarki, pył PM10 (zawierający sadzę oraz śladowe ilości związków ołowiu) oraz lotne związki organiczne (głównie węglowodory alifatyczne).

Emisja niezorganizowana

Źródłami emisji niezorganizowanej na terenie gminy Chełm Śląski są naturalne procesy pylenia oraz procesy wypalenia traw i ściernisk.

Procesy energetyczne i przemysłowe

Gmina Chełm Śląski położona jest w najbardziej uprzemysłowionym i zurbanizowanym regionie w Polsce. Przemysłowy charakter tego obszaru został ukształtowany w wyniku rozwoju górnictwa węglowego i hutnictwa. Mimo to strefa całego powiatu bieruńsko – lędzińskiego w którym położona jest gmina, zakwalifikowana jest do klasy A, za wyjątkiem benzo(a)piranu i ozonu. Źródło zanieczyszczeń z procesów energetycznego i procesów przemysłowych na terenie gminy Chełm Śląski mogą stanowić zakłady zlokalizowane poza terenem gminy, przede wszystkim kopalnie węgla kamiennego (Ziemowit, Piast) oraz zakłady chemiczne w Oświęcimiu Synthos S.A.

Klimat akustyczny

Na klimat akustyczny gminy Chełm Śląski decydujący wpływ na hałas pochodzący z transportu drogowego i kolejowego. Przez gminę przebiegają często uczęszczane szlaki komunikacyjne. Źródła hałasu występującego w środowisku podzielić można na dwie podstawowe kategorie: hałas komunikacyjny oraz przemysłowy. Źródłem hałasu komunikacyjnego są drogowe i kolejowe korytarze transportowe.

Pełna ocena stopnia zagrożenia środowiska hałasem nie jest możliwe ze względu na brak prowadzonego monitoringu hałasu komunikacyjnego na terenie gminy.

Ochrona przyrody

Gmina nie posiada właściwie zasobów przyrodniczych o znaczeniu ponadlokalnym. Dla zachowania jej własnego dziedzictwa i zapewnienia warunków zrównoważonego rozwoju znaczenie ma zachowanie kilku składników lokalnego środowiska. Wyróżniającym się elementem środowiska geograficznego i geologicznego jest wzniesienie mezozoicznych skał Smutnej Góry. Obiekt ten łączy w sobie wartości przyrody nieożywionej i ożywionej, gdyż jego skoki porastają łąki i nieużytki z rzadkim w skali gminy szczodrzeńcem, natomiast w szczytowej części wzniesienia znajduje się interesujący i zbliżony do naturalnego, chociaż niekoniecznie takiego pochodzenia drzewostan. Na górze tej zlokalizowano obiekt o znaczeniu kulturowym - Bramę Przejścia .

Podwyższone walory przyrodnicze ma dolina, chełmska część Przemszy. Wąski pas obok zbiornika Dzieckowice pełni funkcję przyrodniczą. Są to tereny zalewowe, wilgotnych łąk lub łągów z licznymi ciekami (rowami) lub oczkami wodnymi. Zbiorowiska trawiaste mogą być tworzone przez trawy właściwe, sity, turzyce lub wysokie szuwary. Jest to atrakcyjne siedlisko dla wielu gatunków zwierząt, w tym płazów (żaby, ropuchy), gadów (zaskroniec), ptaków. Ciekawym, lokalnym ekologicznym zakątkiem jest dolinka potoku Makołowiec.

W granicach gminy Chełm Śląski nie stosuje się obecnie form ochrony przyrody opartych na zapisach ustawy o ochronie przyrody. Ochrona niektórych zasobów środowiska odbywała się w oparciu o dotychczasowe zapisy planistyczne. Pozwoliły one dość skutecznie zachować tereny dolin Przemszy i mniejszych potoków przepływające przez gminę oraz Smutną Górę. Na terenie gminy Chełm Śląski lasy praktycznie nie występują. Jedynie zwarty drzewostan liściasty występuje w szczytowej części Smutnej Góry. Jego powierzchnia jest jednak niewielka.

Na terenie Gminy nie ustanowiono pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego zgodnie z art. 44 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013r. poz.627).

Zgodnie z decyzją Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach nr RDOŚ-24-PN/66310/112/10/ms z dnia 23 sierpnia 2010 r. powstała strefa ochrony ostoi miejsca rozrodu i regularnego przebywania gatunku chronionego – iglicy małej *Nehalennia speciosa*, o łącznej powierzchni 4,86 ha, położona częściowo na terenie Nadleśnictwa Katowice, leśnictwa Górki, a częściowo na terenie będącym własnością Gminy Chełm Śląski.

Poważne awarie, bezpieczeństwo chemiczne i biologiczne oraz klęski żywiołowe

W gminie Chełm Śląski, rozpatrując potencjalne zagrożenia dla środowiska należy wziąć pod uwagę zagrożenia pożarowe, zagrożenia związane ze skutkami innych klęsk żywiołowych takich jak huragany, śnieżyce itp. oraz ewentualnie zagrożenia związane z transportem niebezpiecznych środków chemicznych i toksycznych środków przemysłowych.

Na terenie gminy znajduje się jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej. Na terenie gminy nie ma zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.

Ze względu na przebieg przez teren gminy ważnych arterii komunikacyjnych drogowych i kolejowych, trasami tymi prowadzony może być również transport toksycznych środków przemysłowych, niebezpiecznych, substancji chemicznych oraz materiałów szczególnie niebezpiecznych. Zagrożenie może ewentualnie również stanowić transport prowadzony przez nieprzystosowane środki transportu przez kierowców nie posiadających stosownych uprawnień.

4. GŁÓWNE CELE I ZADANIA OCHRONY ŚRODOWISKA W GMINIE CHEŁM ŚLĄSKI

Wśród głównych celów przewidzianych do realizacji w kierunku ochrony środowiska na szczeblu gminy zalicza się:

- ochronę gleb i powierzchni ziemi;
- poprawa czystości wód;
- ochronę zasobów wód;
- ograniczenie lokalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego w tym substancji niebezpiecznych oraz gazów cieplarnianych;
- ograniczenie emisji gazów cieplarnianych poprzez rozwój odnawialnych źródeł energii;
- ochronę przyrody;
- ograniczenie energochłonności i materiałochłonności gospodarki związanej z przemysłem, komunikacją;
- edukację ekologiczną.

*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Chełm Śląski
na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2020*

Tabela 4 Zestawienie zadań ekologicznych gminy Chełm Śląski

Nazwa zadania	Termin realizacji	Jednostka odpowiedzialna	Szacunkowy koszt	Główne źródła finansowania
OCHRONA GLEB I POWIERZCHNI ZIEMI				
Zadania własne <i>(zadania finansowane w całości lub w częściowo ze środków Gminy)</i>				
Kontynuacja wapnowania gleb	2014-2020	Właściciele gospodarstw rolnych znajdujących się na terenie gminy	około 11 000 zł rocznie	budżet gminy
Zadania koordynowane <i>(zadania finansowane ze środków zewnętrznych będących w dyspozycji organów i instytucji wyższego szczebla: powiatowego, wojewódzkiego)</i>				
Budowa wałów przeciwpowodziowych	2016-2018	Marszałek Województwa Śląskiego, Powiat, Urząd Gminy	11 200 000 zł	budżet gminy, RPO WŚ, WFOŚiGW i inne środki
GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA				
Zadania własne <i>(zadania finansowane w całości lub w częściowo ze środków Gminy)</i>				
Budowa kanalizacji sanitarnej w ul. Kolberga w Chełmie Śląskim	2016	Urząd Gminy	1 170 494,12	budżet gminy środki UE
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków – na terenach nieobjętych siecią kanalizacji sanitarnej z powodów ekonomicznych (20 szt)	2015-2018	Urząd Gminy, właściciele posesji	240 000 zł	budżet gminy, WFOŚiGW, RPO WŚ, właściciele posesji
OCHRONA POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO				
Zadania własne <i>(zadania finansowane w całości lub w częściowo ze środków Gminy)</i>				
Program Ograniczenia Niskiej Emisji w Gminie Chełm Śląski	2014-2016	Urząd Gminy	1 541 724 zł	budżet gminy, WFOŚiGW
Termomodernizacja obiektów podległych gminie wraz z wymianą kotła gazowego w budynku	2015-2016	Urząd Gminy	705.882,36 zł	budżet gminy, środki UE

*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Chełm Śląski
na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2020*

GP nr 1 oraz wymianą instalacji c.o. w budynku SP nr 1 w Chełmie Śląskim				
Budowa dróg gminnych – ul. Dębowa	2014-2017	Urząd Gminy	2 762 000 zł	budżet gminy, środki UE
Budowa dróg gminnych – ul. Bukowa	2016-2018	Urząd Gminy	2 010 000 zł	budżet gminy, środków UE
Kompleksowe unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Chełm Śląski	2016-2019	Urząd Gminy	305 883 zł	budżet gminy, środków UE budżet powiatu
Wymiana źródeł światła z lamp sodowych na oprawy typu LED	2016-2017	Urząd Gminy	1 058 824 zł	budżet gminy, środków UE
OCHRONA PRZED HAŁASEM				
Zadania własne <i>(zadania finansowane w całości lub w częściowo ze środków Gminy)</i>				
Prowadzenie bieżących remontów dróg gminnych	2014-2020	Urząd Gminy	60 000 zł rocznie	budżet gminy
OCHRONA PRZYRODY				
Zadania własne <i>(zadania finansowane w całości lub w częściowo ze środków Gminy)</i>				
Tworzenie zieleni urządzonej w obiektach rekreacyjno – wypoczynkowych (istniejących i projektowanych)	2014-2020	Urząd Gminy	11 000 zł	budżet gminy
Zadania koordynowane <i>(zadania finansowane ze środków zewnętrznych będących w dyspozycji organów i instytucji wyższego szczebla: powiatowego, wojewódzkiego)</i>				
Urządzanie ścieżek rowerowych	do 2020	Starostwo Powiatowe	brak danych	budżet powiatu
EDUKACJA EKOLOGICZNA				
Zadania własne <i>(zadania finansowane w całości lub w częściowo ze środków Gminy)</i>				
Organizacja akcji sprzątnięcia świata	2014-2020	Urząd Gminy, Dyrektorzy Szkół	500 zł rocznie	Budżet gminy

*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Chełm Śląski
na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2020*

Organizacja wyjazdów rolników na targi i wystawy rolnicze	2014-2020	Urząd Gminy, Rolnicy z terenu gminy	1 500 zł rocznie	Budżet gminy
Zadania koordynowane <i>(zadania finansowane ze środków zewnętrznych będących w dyspozycji organów i instytucji wyższego szczebla: powiatowego, wojewódzkiego)</i>				
Realizacja programu edukacji ekologicznej dla szkół podstawowych i gimnazjum	2014-2020	Dyrektorzy Szkół	Brak danych	Środki własne szkół w ramach planowanych wydatków na edukację

5. SZCZEGÓŁOWE CELE I ZADANIA OCHRONY ŚRODOWISKA W GMINIE CHEŁM ŚLĄSKI ORAZ OCENA PRZWIDYWANEGO ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO POSZCZEGÓLNYCH ZADAŃ

5.1 Ochrona gleb i powierzchni ziemi

W obrębie gminy Chełm Śląski dominują gleby piaskowe, wytworzone z piasków gliniastych lekkich oraz w mniejszym stopniu z piasków gliniastych mocnych, słabogliniastych i piasków luźnych. Drugą grupę stanowią gleby gliniaste wytworzone z glin lekkich i średnich. Mniejszą powierzchnię zajmują natomiast gleby pyłowe, ilaste oraz rędziny, które wykształciły się na podłożu skała masywnych w wyższej części stoku Smutnej Góry.

Dominującym kierunkiem zagospodarowania gminy jest rolnictwo, można stwierdzić, iż na terenie gminy występują gleby niskiej jakości tj. klasa IV i niższa. Niska klasyfikacja gleb wynika przede wszystkim z ich genezy i nie jest zależna od prowadzonej na ich terenie gospodarki. Trwałość rolnictwa oraz urodzajność ziem związana jest głównie z poprawnym sposobem jej zagospodarowania.

Przeprowadzone w latach 90 – tych ubiegłego wieku badania związane z zanieczyszczeniem gleb metalami ciężkimi wykazały ich dobrą jakość. Tylko w dwóch przypadkach stwierdzono niewielkie ogniska skażenia gleb, które dotyczyły terenów niewykorzystywanych rolniczo. Pochodzenie skażeń nie jest znane, ale przypuszczalnie może pochodzić z zanieczyszczonych osadów rzecznych w zalewowej dolinie Przemszy lub z rekultywacji niecek osiadań skałami kopalnianymi.

Utrzymanie jakości gleby w dobrych warunkach produkcji rolniczej można osiągnąć dzięki zwiększeniu ilości masy organicznej lub intensywne użytkowanie.

Cele szczegółowe w zakresie ochrony ziemi i gleb obejmują następujące działania:

- ✓ utrzymanie jakości gleby;
- ✓ zapobieganie degradacji i erozji gleb poprzez racjonalną gospodarkę zasobami naturalnymi;
- ✓ kontrola zawartości metali ciężkich, składników nawozowych oraz odczynu pH w glebach użytkowanych rolniczo poprzez wapnowanie gleb na terenie gminy.

Wapnowanie gleb na terenie gminy pozytywnie oddziałuje na komponenty środowiska związane z powierzchnią ziemi i gleb. Stwierdza się brak oddziaływania na środowisko następujące komponenty: wody powierzchniowe, wody podziemne, jakość powietrza, klimat akustyczny, fauna i flora, krajobraz, ludzie oraz dobra kultury, dobra materialne zabytki.

5.2 Gospodarka wodno – ściekowa

Z przeprowadzonej analizy stanu gospodarki wodno – ściekowej w gminie wynika, że potencjalne źródło zagrożenia jakości wód powierzchniowych i podziemnych stanowią:

- ścieki bytowo – gospodarcze z zabudowy mieszkaniowej nieobjętej zbiorczym systemem kanalizacji sanitarnej;
- zanieczyszczenia pochodzące z obszarów rolniczych związanych z nawożeniem gruntów;
- ścieki deszczowe pochodzące z dróg, placów.

Cele szczegółowe w zakresie gospodarki wodno – ściekowej obejmują następujące działania:

- ✓ budowę przydomowych oczyszczalni ścieków;
- ✓ budowę kanalizacji sanitarnej;
- ✓ budowę systemów kanalizacji deszczowej dróg gminnych;
- ✓ magazynowanie obornika i gnojowicy w gospodarstwach rolnych w sposób zapewniający wymogi ochrony środowiska;

Gmina podjęła działania mające na celu wyeliminowanie zagrożeń poprzez realizację inwestycji związanej z budową kanalizacji sanitarnej w ul. Kolberga oraz budową przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach nieobjętych siecią kanalizacyjną z powodów ekonomicznych.

Budowa kanalizacji sanitarnej oraz budowa przydomowych oczyszczalni ścieków pozytywnie oddziałuje na komponenty środowiska związane z wodami powierzchniowymi i podziemnymi oraz powierzchnią ziemi i gleb poprzez zmniejszenie ilości nieczystości odprowadzanych bez oczyszczania bezpośrednio do wód i gleb. Pozytywnie oddziałuje na zdrowie ludzi w związku ze zmniejszeniem zagrożenia bakteriologicznego. Stwierdza się brak oddziaływania na

środowisko na następujące komponenty: jakość powietrza, klimat akustyczny, fauna i flora, krajobraz oraz dobra kultury, dobra materialne, zabytki.

5.3 Gospodarka odpadami

Istotnym zadaniem w zakresie gospodarki odpadami jest zapewnienie sprawnego funkcjonowania nowego systemu, sukcesywne zmniejszenie ilości odpadów niesegregowanych przekazywanych na składowisko oraz zapewnienie jak największych poziomów ich recyklingu i odzysku. Wpływ na zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów niesegregowanych i na ich segregację ma edukacja wśród mieszkańców.

Zmiana ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach nakłada na Gminę szereg nowych obowiązków. Gmina jest zobowiązana do zorganizowania odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy oraz wprowadzenia opłat, które umożliwią m.in. ich odbieranie, transport, zbieranie, odzysk i unieszkodliwianie, w tym wywóz na składowisko w Tychach. Zgodnie z wymogami ustawy opłaty muszą być ustalone tak, aby gmina nie czerpała z tej działalności zysku, ale również nie dokładała swoich środków finansowych, czyli za gospodarowanie odpadami komunalnymi będą płacić wytwórcy odpadów, a więc mieszkańcy.

Zbiórką i wywozem odpadów z terenu gminy do roku 2015 zajmuje się wyłonione w przetargu konsorcjum firm:

- Master – Odpady i Energia Sp. z o.o. ul. Grota Roweckiego 44, 43-100 Tychy – Lider Konsorcjum
- Zakład Oczyszczania Miasta Sp. z o.o. ul. Stadionowa 11, 41-400 Mysłowice

Odpady wywożone są na składowisko Master – Odpady i Energia Sp. z o.o. 43-100 Tychy, ul. Serdeczna 100.

Tabela 5 Bilans odpadów komunalnych w gminie w 2013 r.

Lp.	Strumień odpadów komunalnych	Ilość odpadów komunalnych wytworzonych w 2013 r. [Mg]
I	Zmieszane odpady komunalne	1 904,2
1	Odpady kuchenne ulegające biodegradacji	-
2	Odpady zielone	10,3
3	Papier i tektura	38
4	Odpady wielomateriałowe	-
5	Tworzywa sztuczne	56,3
6	Szkło	81,1

*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Chełm Śląski
na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2020*

7	Metale	-
8	Odzież, tekstylia	-
9	Drewno	-
10	Odpady niebezpieczne (freony)	0,23
11	Odpady mineralne, w tym popiół	-
II	Odpady wielkogabarytowe	90,5

5.4 Ochrona powietrza atmosferycznego

Z przeprowadzonej analizy stanu w zakresie ochrony powietrza atmosferycznego na terenie gminy wynika, iż poprawa stanu powietrza związana jest z następującymi działaniami:

- ograniczeniem niskiej emisji;
- ograniczeniem emisji pochodzącej z transportu;
- ograniczeniem emisji niezorganizowanej.

Tabela 6 Zestawienie danych dotyczących termomodernizacji obiektów podległych gminie w latach 2015-2017

Obiekt	Zakres prac	Oszczędność zużycia energii	Rok modernizacji	Koszt modernizacji
Szkoła Podstawowa nr 1 w Chełmie Śląskim ul. Górnośląska 45	Ocieplenie ścian warstwą styropianu wraz z wyprawą ocieplenie dachu warstwą styropapy	do 30 %	2015	Ocieplenie ścian 220.000,- zł Ocieplenie stropodachu 9.600,- zł
Gminny Ośrodek Zdrowia w Chełmie Śląskim ul. Kolberga 2	Ocieplenie ścian warstwą styropianu wraz z wyprawą ocieplenie dachu warstwą styropapy	do 30%	2016	Ocieplenie ścian 75.000,-zł Ocieplenie stropodachu 27.000,- zł
Budynek wielorodzinny w Chełmie Śląskim ul. Chełmska 82	Ocieplenie ścian warstwą styropianu wraz z wyprawą ocieplenie dachu wełną mineralną Wymiana stolarki okiennej oraz drzwi zewnętrznych	do 40 %	2017	Ocieplenie ścian 82.600,- zł Ocieplenie dachu 22.400,- zł Wymiana stolarki okiennej i drzwi zewnętrznych 44.000,- zł

*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Chełm Śląski
na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2020*

Cele szczegółowe w zakresie ochrony powietrza atmosferycznego obejmują następujące działania:

- ✓ realizację Programu Ograniczenia Niskiej Emisji;
- ✓ termomodernizację obiektów;
- ✓ budowę, remont i modernizację dróg gminnych;
- ✓ egzekwowanie zakazu wypalania traw i ściernisk.

Gmina posiada „Aktualizację Programu Ograniczenia Niskiej Emisji” przyjętą uchwałą nr XXXVII/232/2014 Rady Gminy Chełm Śląski z dnia 25 marca 2014 roku, która ma na celu poprawę jakości powietrza atmosferycznego, obniżenie emisji zanieczyszczeń na terenie gminy.

W ramach działań związanych z ograniczeniem emisji zanieczyszczeń z transportu drogowego należy utrzymywać dobry stan dróg gminnych oraz wprowadzać do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego pasy zieleni pomiędzy drogami, a zabudową mieszkaniową.

Realizacja Programu Ograniczenia Niskiej Emisji pozytywnie oddziałuje na komponenty środowiska związane z jakością powietrza atmosferycznego, fauną i florą, ludźmi oraz dobrem materialnym. Stwierdza się brak oddziaływania na środowisko na następujące komponenty wody powierzchniowe i podziemne, klimat akustyczny, powierzchnia ziemi i gleb, krajobraz.

Termomodernizacja obiektów, budowa, remont i modernizacja dróg gminnych, unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest, wymiana źródeł światła pozytywnie oddziałują na jakość powietrza atmosferycznego, ludzi poprzez lepszą jakość powietrza oraz dobra kultury w związku ze zmniejszeniem ryzyka korozji. Wykazują możliwy, niekorzystny, krótkoterminowy wpływ na powietrze, klimat akustyczny, faunę i florę oraz krajobraz związany z pracami budowlanymi.

5.5 Ochrona przed hałasem

Z przeprowadzonej analizy stanu w zakresie ochrony przed hałasem na terenie gminy wynika, iż poprawa stanu akustycznego związana jest z następującymi działaniami:

- dbałością o stan nawierzchni dróg;
- modernizacją torowisk;
- wydzieleniem w planach zagospodarowania przestrzennego terenów zieleni izolacyjnej pomiędzy zabudowaniami mieszkalnymi, a ciągiem komunikacyjnym.

Cele szczegółowe w zakresie ochrony powietrza atmosferycznego obejmują następujące działanie:

- ✓ prowadzenie remontów dróg gminnych,
- ✓ budowa nowych dróg gminnych.

Budowa i remont dróg gminnych pozytywnie oddziałują na jakość powietrza atmosferycznego, ludzi poprzez lepszą jakość powietrza. Wykazuje możliwy, niekorzystny, krótkoterminowy wpływ na powietrze, klimat akustyczny, faunę i florę oraz krajobraz związany z pracami budowlanymi.

5.6 Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym

Głównymi źródłami pól elektromagnetycznych sztucznie wytworzonych tj. na skutek działalności człowieka w środowisku są instalacje radiokomunikacyjne do których zalicza się między innymi stacje bazowe telefonii komórkowej, bezprzewodowe sieci komputerowe, elektroenergetyczne stacje i linie przesyłowe, systemy nadawcze radiowo – telewizyjne. Na terenie województwa śląskiego zlokalizowana jest znaczna ilość wyżej wymienionych instalacji, co w głównej mierze związane jest z dużą gęstością zaludnienia oraz koncentracja przemysłu elektroenergetycznego.

W celu zapewnienia ochrony środowiska przed skutkami promieniowania elektromagnetycznego na terenie gminy należy prowadzić działania, których celem jest zapobieganie polegające na przestrzeganiu przepisów dotyczących dopuszczalnych poziomów promieniowania, szczególnie na obszarze zabudowań mieszkalnych i na terenach przyległych, uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego aspektów związanych z promieniowaniem elektromagnetycznym .

5.7 Ochrona przyrody

Podstawowymi działaniami w kierunku ochrony wartości środowiska przyrodniczego jest powoływanie nowych obszarów i obiektów chronionych na mocy przepisów o ochronie przyrody, a także zachowanie ciągłości ekologicznych w obrębie systemu dolin cieków wodnych i kompleksów leśnych.

Cele szczegółowe w zakresie ochrony przyrody obejmują następujące działania:

- ✓ tworzenie zieleni urządzonej w obiektach rekreacyjno – wypoczynkowych;
- ✓ pielęgnacja i konserwacja zieleni istniejącej .

Tworzenie zieleni urządzonej w obiektach rekreacyjno – wypoczynkowych pozytywnie oddziałuje , wykazuje korzystny i długotrwały wpływ na faunę i florę, krajobraz oraz ludzi.

5.8 Ochrona przed skutkami poważnych awarii

Działania w zakresie ochrony przed skutkami wystąpienia poważnych awarii na terenie gminy winny być podporządkowane następującym zadaniom:

- zapobieganie ryzyku wystąpienia awarii przemysłowych;
- zapewnienie bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego społeczeństwa i środowiska;
- ograniczenie zagrożeń związanych z transportem materiałów niebezpiecznych.

Cele szczegółowe w zakresie ochrony przed skutkami poważnych awarii obejmują następujące działania:

- ✓ udział w strukturach administracyjnego zarządzania kryzysowego;
- ✓ doposażenie ochotniczej straży pożarnej w odpowiedni sprzęt pozwalający na sprawny udział w akcjach ratowniczych;
- ✓ instruowanie społeczeństwa o zasadach postępowania w przypadku wystąpienia awarii przemysłowych czy transportowych;
- ✓ informowanie społeczeństwa o występujących zagrożeniach.

5.9 Edukacja ekologiczna

Podstawowym warunkiem wprowadzania w życie zasad zrównoważonego rozwoju ujętych w programie ochrony środowiska jest aktywny udział świadomego i wyedukowanego społeczeństwa. Edukacją ekologiczną oprócz mieszkańców powinni być objęci również właściciele małych i średnich przedsiębiorstw.

Realizacja edukacji ekologicznej związana jest z następującymi działaniami:

- współpraca przy opracowywaniu i realizacji lokalnych programów edukacji ekologicznej z organizacjami, instytucjami, przedstawicielami społeczności lokalnych itp.;
- współpraca z przedszkolami, szkołami w zakresie edukacji ekologicznej;
- zapewnienie społeczności dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie.

Cele szczegółowe w zakresie edukacji ekologicznej obejmują następujące działania:

- ✓ organizacja akcji „Sprzątania Świata”;
- ✓ organizacja wyjazdów rolników na targi oraz wystawy rolnicze;
- ✓ szkolenia w zakresie problematyki programów rolno – środowiskowych, kampanie informacyjne skierowane do rolników;
- ✓ realizacja programu edukacji ekologicznej dla szkół podstawowych i gimnazjum.

*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Chełm Śląski
na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2020*

Edukacja dorosłych, dzieci oraz młodzieży pozytywnie oddziałuje, wykazuje korzystny i długotrwały wpływ na wszystkie aspekty środowiska tj. wody powierzchniowe i podziemne, jakość powietrza, klimat akustyczny, powierzchnię ziemi i gleby, faunę i florę, krajobraz, ludzi, dobra kultury, dobra materialne zabytki.

Podsumowując powyższą analizę należy wywnioskować, iż realizacja zadań będzie miała korzystny wpływ na jakość środowiska gminy i jego funkcjonowanie.

Zdarzające się krótkotrwałe negatywne oddziaływania na środowiska mogą być spowodowane występującymi awariami, należy dołożyć wszelkich starań, aby uniknąć ich powstawania.

Wszelkie prace prowadzone w okolicach gatunków chronionych i użytków ekologicznych wymagają szczególnej troski oraz ewentualnych konsultacji inwestora a Regionalną Dyrekcją Ochrony Środowiska.

Poszczególne zadania przewidziane do realizacji nie wpływają negatywnie na faunę i florę, zdrowie i życie ludzi, wody podziemne i powierzchniowe, nie powodują zmian klimatycznych oraz wzrostu zanieczyszczeń.

6. HARMONOGRAM REALIZACJI DZIAŁAŃ

Osiągnięcie celów przedstawionych w „Programie...” będzie możliwe dzięki realizacji działań ujętych w harmonogramie.

Tabela 7 Harmonogram realizacji zadań

Wyszczególnienie działań	Okres wdrażania „ Programu Ochrony Środowiska na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2020”						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
OCHRONA GLEB I POWIERZCHNI ZIEMI							
Kontynuacja wapnowania gleb							
Budowa wałów przeciwpowodziowych							
GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA							
Budowa kanalizacji sanitarnej w ul. Kolberga w Chełmie Śląskim							
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków – na terenach nieobjętych siecią kanalizacji sanitarnej z powodów ekonomicznych (20 szt)							
OCHRONA POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO							
Program Ograniczenia Niskiej Emisji w Gminie Chełm Śląski							
Termomodernizacja obiektów podległych gminie							
Budowa, remont i modernizacja dróg gminnych – ul. Dębowa							
Budowa, remont i modernizacja dróg gminnych – ul. Bukowa							
Kompleksowe unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Chełm Śląski							
Wymiana źródeł światła z lamp sodowych na oprawy typu LED							
OCHRONA PRZED HAŁASEM							
Prowadzenie bieżących remontów dróg gminnych							
OCHRONA PRZYRODY							
Tworzenie zieleni urządzonej w obiektach rekreacyjno – wypoczynkowych (istniejących i projektowanych)							
Urządzanie ścieżek rowerowych							

EDUKACJA EKOLOGICZNA							
Organizacja akcji sprzątania świata							
Organizacja wyjazdów rolników na targi i wystawy rolnicze							
Realizacja programu edukacji ekologicznej dla szkół podstawowych i gimnazjum							

7. ODDZIAŁYWANIE TRANSGRANICZNE

Analizie podlegają inwestycje zlokalizowane blisko granic państwa oraz te realizowane dalej ze względu na rozmiar przedsięwzięć które mogą powodować znaczące emisje lub zmiany w środowisku. Gmina Chełm Śląski nie jest położona w obszarze przygranicznym, a realizacja „Programu...” nie powoduje żadnych konsekwencji dla środowiska. Skala przedsięwzięć zaproponowanych do realizacji ma wyłącznie charakter regionalny, ewentualne negatywne oddziaływanie będzie miało jedynie zasięg lokalny. „Program...” nie wykazuje transgranicznego oddziaływania na środowisko.

8. REALIZACJA PROGRAMU

8.1 Instrumenty realizacji programu

Realizacja celów zawartych w „Programie...” będzie możliwa dzięki odpowiednim instrumentom zarządzania środowiskiem. Klasyfikacji instrumentów w tym rozdziale dokonano na podstawie publikacji „Zarządzanie środowiskiem” B. Poskrobko, PWE, Warszawa 2007.

Podział instrumentów realizacji programu ochrony środowiska:

Instrumenty prawno-administracyjne

- zakazy i nakazy,
- standardy (wymagania, które muszą być spełnione w określonym czasie),
- pozwolenia administracyjne,
- procedury administracyjne (np. procedura postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji opracowywanych planów i programów).

Instrumenty ekonomiczne

- podatki i opłaty,
- kary ekologiczne,
- zalecenia ekologiczne.

Instrumenty społeczne

- edukacja ekologiczna,

- dostęp do informacji o środowisku,
- działania informacyjne (m.in. ulotki, broszury, seminaria, masowe akcje i kampanie),
- instrumenty nacisku społecznego (m.in. petycje, zbieranie podpisów).

Regulacje ogólnie prawne (krajowe, unijne, międzynarodowe)

- zapisy konstytucyjne
- ustawy, rozporządzenia krajowe dyrektywy, rozporządzenia unijne
- traktaty, konwencje, protokoły, porozumienia międzynarodowe

9. ŹRÓDŁA I STRUKTURA FINANSOWANIA

Wdrażanie programu ochrony środowiska będzie możliwe po stworzeniu sprawnego systemu jego finansowania. Podstawowymi źródłami finansowania zadań proekologicznych będą:

środki własne inwestorów (budżet gminy, podmioty gospodarcze), środki pochodzące z dotacji i programów pomocowych – krajowych i zagranicznych, wsparcie fundacji, osób prywatnych, firm. Źródłem finansowania przedsięwzięć ekologicznych mogą być też kredyty.

Środki na realizację programu ochrony środowiska mogą pochodzić ze źródeł krajowych i zagranicznych:

9.1 Źródła krajowe:

- ❖ Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- ❖ Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach
- ❖ Bank Ochrony Środowiska S.A.
- ❖ Bank Gospodarstwa Krajowego
- ❖ Samorządowy Program Pożyczkowy
- ❖ Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Źródła krajowe

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW)

Ze środków NFOŚiGW o dofinansowanie mogą ubiegać się podmioty (jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorstwa, instytucje i urzędy, szkoły wyższe i uczelnie, jednostki organizacyjne ochrony zdrowia, organizacje pozarządowe tj.: fundacje, stowarzyszenia, administracja państwowa oraz osoby fizyczne) oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej w celu finansowania przedsięwzięć.

Fundusz udziela dofinansowania w formie: dotacji, pożyczek, pożyczek płatniczych, kredytów udzielanych ze środków NFOŚiGW przez banki, dopłat do oprocentowania

*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Chełm Śląski
na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2020*

preferencyjnych kredytów i pożyczek, umorzenia.

Środki finansowe z NFOŚiGW przeznaczone są na: ochronę powietrza, powierzchni ziemi i wód, edukację ekologiczną, ochronę przyrody i krajobrazu oraz leśnictwo, programy interdyscyplinarne, ekspertyzy i prace badawcze

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach (WFOŚiGW)

WFOŚiGW wspiera działania pro środowiskowe w zasięgu regionu. Co roku określana jest lista zadań priorytetowych przewidzianych do dofinansowania z następujących obszarów:

- ochrona wód i gospodarka wodna
- ochrona powietrza
- likwidacja niskich emisji szczególnie na obszarach cennych przyrodniczo
- ochrona ziemi
- ochrona przyrody
- edukacja ekologiczna
- przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska
- monitoring środowiska

Pomoc finansową ze środków WFOŚiGW można uzyskać poprzez: oprocentowane pożyczki, dotacje oraz nagrody na działalność na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Bank Ochrony Środowiska S.A. (BOŚ)

BOŚ udziela kredytów m.in. na zakup lub montaż urządzeń służących ochronie środowiska, przedsięwzięcia z zakresu termomodernizacji. Kredyty udzielane są również we współpracy z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Beneficjentami mogą być właściciele lub zarządcy budynków, jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorcy.

Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK)

BGK udziela kredytów przeznaczonych na częściowe sfinansowanie przygotowanych przez gminy i ich związki projektów inwestycji komunalnych przewidzianych do współfinansowania z funduszy Unii Europejskiej.

Przewiduje też premie termo modernizacyjne za przedsięwzięcia, w wyniku których następuje zmniejszenie rocznego zapotrzebowania na energię dostarczaną do budynków.

Samorządowy Program Pożyczkowy (SPP)

SPP jest adresowany do gmin i powiatów, które chcą realizować inwestycje infrastrukturalne na terenach wiejskich. Pożyczki udzielane są bez prowizji i dodatkowych opłat m.in. na zadania dotyczące zaopatrzenia wsi w wodę oraz budowę i remont dróg gminnych i powiatowych. Konkurs na udzielenie preferencyjnej pożyczki przeprowadzany jest przez Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR)

ARiMR udziela dopłat do upraw roślin energetycznych oraz kredytów na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym i usługach dla rolnictwa. Dopłaty są przeznaczone dla producentów rolniczych, którzy prowadzą plantację wierzby lub róży bezkolcowej, wykorzystywanych na cele energetyczne. O kredyt mogą ubiegać się osoby fizyczne posiadające pełną zdolność do czynności prawnych, z wyłączeniem emerytów i rencistów, osoby prawne, jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej.

9.2 Źródła zagraniczne:

- ❖ Fundusze europejskie na lata 2014 – 2020
- ❖ Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego
- ❖ Szwajcarsko-Polski Program Współpracy, czyli tzw. Fundusz Szwajcarski
- ❖ Europejski Fundusz Efektywności Energetycznej
- ❖ ELENA – Inteligentna Energia – Program dla Europy
- ❖ Program dla Europy Środkowej
- ❖ Program PolSEFF

Źródła zagraniczne

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego 2014-2020 (RPO WŚ)

RPO WŚ na lata 2014-2020 w przygotowaniu.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020

POIiŚ na lata 2014-2020 w przygotowaniu. Planowane jest przeznaczenie środków na wsparcie gospodarki niskoemisyjnej, ochronę środowiska, przeciwdziałania i adaptację do zmian klimatu, transport, bezpieczeństwo energetyczne, ochronę zdrowia i kulturę

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW)

Nowa perspektywa finansowania PROW w przygotowaniu.

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (POIG)

Następcą POIG w nowej perspektywie finansowania ma być Program Inteligentny Rozwój. Program w przygotowaniu.

Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego

Norweski Mechanizm Finansowy działa w dziedzinie ochrona środowiska, w tym środowiska ludzkiego, poprzez dofinansowanie m.in. redukcji zanieczyszczeń i promowania odnawialnych źródeł energii, promowania zrównoważonego rozwoju poprzez lepsze wykorzystanie i zarządzanie zasobami, ochrony kulturowego dziedzictwa europejskiego, rozwoju zasobów ludzkich.

Szwajcarsko-Polski Program Współpracy, tzw. Fundusz Szwajcarski

Fundusz Szwajcarski jest formą bezzwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Szwajcarię Polsce i dziewięciu innym państwom członkowskim Unii Europejskiej, które przystąpiły do niej 1.05.2004 r. Na mocy umów międzynarodowych ponad 1 mld franków szwajcarskich przyznanych zostało 10 nowym państwom członkowskim. Dla Polski Fundusz Szwajcarski przewiduje niemal połowę środków.

W ramach Funduszu Szwajcarskiego Priorytet 2 „Środowisko i Infrastruktura” realizowane są następujące obszary tematyczne:

- I. Odbudowa, remont, przebudowa i rozbudowa podstawowej infrastruktury oraz poprawa stanu środowiska.
- II. Różnorodność biologiczna i ochrona ekosystemów oraz wsparcie transgranicznych inicjatyw środowiskowych.

Europejski Fundusz Efektywności Energetycznej (EFEE)

EFEE (z ang. European Energy Efficiency Fund) będzie pomagał krajom członkowskim w wypełnieniu celów pakietu klimatyczno-energetycznego. O jego powstaniu zdecydowały w grudniu 2010 r. Parlament Europejski i Rada UE. EFEE zapewni w szczególności instrumenty finansowe na publiczne projekty z zakresu efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł

energii, które będą realizowane na terenie Unii Europejskiej. Będzie to jeden z najważniejszych instrumentów dla rozwoju zrównoważonej energetyki.

ELENA – Inteligentna Energia – Program dla Europy

Instrument o nazwie ELENA (z ang. European Local Energy Assistance) finansuje pomoc techniczną na opracowanie i wdrożenie dużych programów inwestycyjnych. ELENA ma przyspieszyć mobilizację funduszy na duże inwestycje w efektywność energetyczną i odnawialne źródła energii na poziomie lokalnym. Cel ten realizowany jest poprzez udzielanie władzom lokalnym, regionalnym, bądź innym instytucjom publicznym niezbędnego wsparcia finansowego, a opcjonalnie także merytorycznego, w zakresie kompleksowego planowania inwestycji. Pośrednio beneficjentem instrumentu mogą być również przedsiębiorstwa realizujące zadania jednostek publicznych na zasadzie koncesji lub w formule usług energetycznych. Priorytetem tego instrumentu są działania w obszarze szeroko pojętej efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii, w tym także sektora transportu. Programy inwestycyjne mogą obejmować modernizację budynków publicznych, prywatnych, oświetlenia ulicznego, sygnalizacji świetlnej, sieci ciepłowniczej, wymianę floty transportowej oraz infrastruktury miejskiej.

Program dla Europy Środkowej

Głównym celem Programu dla Europy Środkowej jest wzmocnienie spójności terytorialnej, promowanie wewnętrznej integracji oraz poprawa konkurencyjności obszaru Europy Środkowej. W ramach Programu dofinansowane mogą być działania w zakresie m.in. odpowiedzialnego korzystania ze środowiska.

Program PolSEFF

Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju uruchomił Program PolSEFF (z ang. Polish Sustainable Energy Financing Facility), skierowany do małych i średnich przedsiębiorstw zainteresowanych inwestowaniem w nowe technologie obniżające wydatki na energię. Środki przeznaczone na ten cel będą dystrybuowane przez uczestniczące w programie lokalne banki i spółki leasingowe. Środki można uzyskać w formie kredytu lub leasingu.

Wśród projektów realizowanych w ramach Programu PolSEFF można wyróżnić cztery grupy inwestycji. Są to: przedsięwzięcia inwestycyjne pozwalające na osiągnięcie co najmniej 20% oszczędności oraz zwiększające efektywność wykorzystania energii w budynkach, m.in. inwestycje w odnawialne źródła energii lub urządzenia podnoszące efektywność jej wykorzystania, które umożliwiają zmniejszenie zużycia energii w budynkach komercyjnych i

administracyjnych małych i średnich przedsiębiorstw o 30%. Ponadto w ramach projektu mogą być realizowane inwestycje w energię odnawialną, a także w wybrane technologie, np. inwestycje w przedsięwzięcia i urządzenia wybrane z listy technologii o wysokiej efektywności. Możliwe jest również uzyskanie premii inwestycyjnej w wysokości 10% całkowitej kwoty inwestycji, dzięki prowadzonej przez Unię Europejską polityce zachęcania do redukcji emisji szkodliwych dla środowiska gazów cieplarnianych.

10. WDRAŻANIE I MONITORING PROGRAMU

Bezpośrednią odpowiedzialność za wdrażanie programu ponosi Wójt Gminy i działający kierownicy jednostek .

Realizacja wielu zadań będzie wymagała opracowania szczegółowych projektów i dokumentacji. Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska Wójt Gminy Chełm Śląski będzie składał co 2 lata Radzie Gminy sprawozdania z realizacji Programu ochrony środowiska. Będzie wówczas także możliwe wprowadzanie zmian w Programie, ponieważ cele i zadania „ Programu...” mogą ulegać zmianie wraz ze zmieniającą się sytuacją prawną, społeczną, gospodarczą czy stanem środowiska. Jednym z elementów procesu wdrażania „ Programu...” jest jego monitorowanie, polegające na ciągłej obserwacji i kontroli realizacji jego zadań. Monitoring taki powinny sprawować odpowiedzialne służby podległe Wójtowi.

Ważny jest dobór odpowiednich wskaźników monitorujących postępy wdrażania „ Programu...”.

Przykładowe wskaźniki to

Środowisko przyrodnicze i ochrona przyrody:

- liczba inwestycji proekologicznych,
- ilość posadzonych drzew i krzewów,
- liczba zmodernizowanych lub poddanych konserwacji obiektów melioracyjnych,
- długość szlaków turystycznych – pieszych, rowerowych, długość ścieżek dydaktycznych (km).

Powietrze atmosferyczne:

- liczba kotłowni ekologicznych, liczba zmodernizowanych kotłowni,
- liczba budynków objętych termomodernizacją,
- długość wybudowanych/wyremontowanych dróg (km),
- liczba budynków, z których usunięto azbest / powierzchnia, z której usunięto azbest (m²)
- liczba wymienionych źródeł światła z lamp sodowych na oprawy typu LED.

*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Chełm Śląski
na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2020*

Zasoby wodne i gospodarka wodno-ściekowa:

- ilość zinventaryzowanych cieków wodnych,
- długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej (km),
- liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków.

Ochrona powierzchni ziemi i gleb:

- powierzchnia terenów poddanych zabiegom agrotechnicznym i pracom rekultywacyjnym (m²).

Edukacja ekologiczna:

- liczba zorganizowanych szkoleń i programów edukacyjnych i ich uczestników,
- liczba szkół uczestniczących w akcjach ekologicznych,
- liczba osób korzystających z danych o środowisku i jego ochronie.

11. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Ocena oddziaływania na środowisko „Programu Ochrony Środowiska dla gminy Chełm Śląski na lata 2014-2017 z perspektywą do 2020” została opracowana zgodnie z Ustawą o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowiska (Dz. U. z 2008, Nr 199, poz. 1227 z późn.zm.)

W opracowaniu przedstawiono stan środowiska przyrodniczego na terenie gminy Chełm Śląski, dokonano jego oceny w porównaniu z istniejącymi wymogami - przepisami i na ich podstawie zaprojektowano szereg działań niezbędnych do przeprowadzenia w gminie.

Kwestie w zakresie ochrony środowiska określają położenie gminy, zagadnienia związane z wodami powierzchniowymi, podziemnymi, budową geologiczną oraz klimatem.

Dane dotyczące gminy pochodzą z materiałów Urzędu Gminy w Chełmie Śląskim, serwisów internetowych.

12. SPIS LITERATURY I WYKORZYSTANYCH MATERIAŁÓW

1. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku - Prawo ochrony środowiska
2. Wytyczne Ministerstwa Środowiska sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym, Warszawa 2002
3. Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej (NSEE), Warszawa 2001
4. Opracowanie ekofizjograficzne dla gminy Chełm Śląski
5. Projekt założeń do Planu Zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe Gminy Chełm Śląski do roku 2015r
6. Prognozy ludności. Główny Urząd Statystyczny
7. „Zarządzanie środowiskiem” B. Poskrobko, PWE, Warszawa 2007
8. Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko
9. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody
10. Polityka ekologiczna państwa na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2016
11. Program Ochrony środowiska dla Województwa Śląskiego do 2013 r. z uwzględnieniem perspektywy do roku 2018

Strony internetowe

www.nfosigw.gov.pl
www.arimr.gov.pl
www.bgk.com.pl
www.bosbank.pl
www.efrwp.pl
www.programszwajcarski.gov.pl
www.chelmsl.pl
www.wkz.katowice.pl
www.katowice.stst.gov.pl

13. SPIS TABEL

Tabela 1 Liczba ludności w Gminie Chełm Śląski w poszczególnych latach.....	8
Tabela 2 Liczba ludności w powiecie bieruńsko – lędzińskim w poszczególnych latach.....	8
Tabela 3 Firmy posiadające zezwolenie na wywóz nieczystości ciekłych.....	12
Tabela 4 Zestawienie zadań ekologicznych gminy Chełm Śląski	20
Tabela 5 Bilans odpadów komunalnych w gminie w 2013 r.....	24
Tabela 6 Zestawienie danych dotyczących termomodernizacji obiektów podległych gminie.....	25
Tabela 7 Harmonogram realizacji zadań	30